

KLAIPĖDOS UNIVERSITETO ISTORIJOS KRYPTIES DOKTORANTŪROS STUDIJŲ REZULTATAS: APGINTOS PIRMOSIOS KLAIPĖDOS UNIVERSITETO AUKLĖTINIŲ DAKTARO DISERTACIJOS

Nuo 2003 m., kai kartu su Lietuvos istorijos institutu Klaipėdos universitetui buvo suteikta humanitarinių mokslų srities istorijos krypties doktorantūros teisė, eksternu Klaipėdos universitete buvo apgintos trys daktaro disertacijos. Šiomet disertacijas gynė du pirmieji 2003 m. dienines doktorantūros studijas pradėję tyrinėtojai, Klaipėdos universiteto auklėtiniai. Ernestui Vasiliauskui, 1998 m. baigusiam istorijos studijas Klaipėdos universitete, Vilniaus universitetas 2001 m. suteikė archeologijos magistro laipsnį. Hektoras Vitkus istorijos bakalauro ir magistro studijas 1997–2003 m. vykdė Klaipėdos universitete. Šių autorių parengti darbai tapo pirmaisiais realiais rodikliais, pagal kuriuos tampa įmanoma įvertinti istorijos krypties trečiosios pakopos studijų kokybę Klaipėdos universitete.

Ernesto Vasiliausko istorijos krypties daktaro disertacija „Žiemgala XII a. pabaigoje – XVI a. pradžioje. Kultūriniai procesai“ (mokslinis vadovas – prof. habil. dr. Vladas Žulkus) buvo ginama Klaipėdos universitete 2008 m. gegužės 23 d. Jau stodamas į doktorantūros studijas, disertacijos autorius buvo kelių mokslinių ir kelių dešimčių mokslo populiarinimo straipsnių autorius, Joniškio istorijos ir kultūros muziejaus direktorius, turėjęs patirties vadovaujant archeologiniams tyrimams Žagarės, Joniškio, Telšių senamiesčiuose ir kt. Domėjęsis vėlyvojo geležies amžiaus bei ankstyvųjų viduramžių žiemgalių kultūra ir XIV–XVII a. Šiaurės Lietuvos ryšiais su Livonija, savo disertacijos projekte 2003 m. E. Vasiliauskas išsikėlė tikslą išnagrinėti istoriografijoje iki tol beveik neliestą ir mažiausiai pažintą XII–XVI a. Žiemgalos istoriją. Kaip pažymėjo viena iš disertanto oponentų, E. Vasiliausko parengtas darbas „pirmą kartą „suvienijo“ Žiemgalą tyrimų istorijos prasme, nes iki šiol žiemgalių gentinę teritoriją ir kultūrinį palikimą Latvijos ir Lietuvos archeologai tyrinėjo ir tyrimų duomenis nagrinėjo atsietai“. Puikiai mokėdamas latvių kalbą ir ne sykį stažavęsis Latvijos universitete Rygoje, autorius pirmasis plačiai panaudojo tiek lietuvišką, tiek latvišką Žiemgalos istorinę bei archeologinę medžiagą, leidusią jam visapusiškai įvertinti šio regiono situaciją pasirinktu laikotarpiu. Daktaro disertacijoje autorius, pritaikęs tarpdalykinę mokslinę prieitį, nustatė, kad XII–XIII a. Žiemgaloje būta 14 tankiau ar rečiau gyvenamų žemių, nurodė šių žemių ribas, atsekė penkias XIII a. antrosios pusės žiemgalių migracijos į Lietuvą kryptis, išskyrė ir apibūdino kelis regiono kultūrinės dinamikos procesus. Disertacijoje autorius diskutuoja su istoriografijoje įsigalėjusia nuomone, esą Žiemgala po Ordino užkariavimų bent kelis šimtmečius buvo beveik negyvenama. Kaip buvo pažymėta gynimo metu kitų kalbėtojų, kruopštus E. Vasiliausko tyrimas solidžiai papildė ankstesnių autorių, nagrinėjusių Žiemgalos problematiką, tyrimus: Ilona Vaškevičiūtė dar 1993 m. apgynė disertaciją apie pietinių žiemgalių dvasinę kultūrą ir materialinę būtį V–XII a., o Romas Jarockis 2002 m. – disertaciją iš urbanizacijos raidos Žiemgaloje XI–XVI a. Disertacijos gynimo tarybos nario habil. dr. Algirdo Girininko teigimu, E. Vasiliausko darbas yra pirmasis bandymas Lietuvoje nustatyti buvusių Žiemgalos „teritorinių junginių ribas, pietinių žiemgalių laipsniško prijungimo prie LDK bei materialinės kultūros pagrindu parodyti Ordino vykdytos priverstinės šiaurinių žiemgalių iškeldinimo iš gimtųjų vietų ir rekolonizavimo kitais gyventojais politiką, kuri aiškėja iš autoriaus detalizuotos archeologinės medžiagos“. Oponentų – dr. Daivos Steponavičienės (Lietuvos dailės muziejus) ir doc. dr. Ilonos Vaškevičiūtės (Lietuvos istorijos institu-

tas) – bei gynimo tarybos narių pasisakymuose pažymėti ginamojo darbo trūkumai nebuvo esminiai, todėl vienbalsiu sprendimu Ernestui Vasiliauskui už parengtą ir apgintą disertaciją buvo suteiktas humanitarinių mokslų istorijos krypties daktaro laipsnis.

Spalio 22 d. Klaipėdos universitete vyko Hektoro Vitkaus daktaro disertacijos „Holokausto atminties raida Lietuvoje“ (mokslinis vadovas: doc. dr. Vygantas Vareikis) gynimas. Disertacijos kokybę viešame posėdyje vertino oponentai: dr. Joachimas Tauberis (Joachim Tauber) (Šiaurės Rytų Europos vokiečių kultūros ir istorijos institutas), dr. Arūnas Bubnys (Lietuvos istorijos institutas), gynimo taryba, kurią sudarė prof. dr. Leonidas Donskis (pirmininkas), dr. Darius Staliūnas, dr. Česlovas Laurinavičius, dr. Arūnas Baublys ir nepriklausoma ekspertė dr. Jurgita Verbickienė. Hektoras Vitkus, nuo 2003 m. dirbantis Klaipėdos universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto Istorijos katedros asistentu, 2004 m. stažavęsis Herderio institute Marburge, vienas iš pirmųjų Lietuvoje ėmėsi rašyti disertaciją, skirtą atminties tematikai, kurioje panaudojo Europoje jau kelis dešimtmečius plačiai taikomų *kolektyvinės atminties, atminimo kultūros, atminimo vietų* konceptų teikiamas galimybes. Holokausto atminties raida Lietuvoje iki šiol nebuvo kompleksiskai analizuota, ir H. Vitkaus darbas yra neabejotinai svarus įnašas į šią tematiką. Ne vienas gynimo tarybos narys gyrė autorių už pilietinę drąsą ir mokslininko nekonformistinę poziciją renkantis analizei tokią temą ir už skrupulingumą analizuojant milžinišką publikacijų skaičių. Tyrimo objektu pasirinkęs holokausto atminties raidą Lietuvoje lemiančius veiksnius, autorius pabrėžė nagrinėsiąs ne visą lietuvių kolektyvinės atminties sistemą, bet tik tuos jos elementus, „kurie charakterizuoja esminius holokausto atminties formavimosi ir formavimo momentus Lietuvoje“. Tyrime panaudota itin gausi Lietuvos ir užsienio autorių istoriografinė medžiaga, ištirti vadovėliai, bibliografiniai, memuariniai, archyviniai ir ypač išsamiai – periodiniai šaltiniai. H. Vitkaus disertacinio darbo tikslas buvo „naudojant interdisciplininius tyrimo metodus rekonstruoti holokausto atminties sistemos raidą Lietuvoje“. Pristatydamas disertaciją, H. Vitkus argumentavo jos naujumą trimis aspektais: tyrimo tarpdalykiškumu, *istorinės kultūros* koncepcijų, nušviečiančių naujas metodologines holokausto atminties raidos Lietuvoje analizavimo galimybes, apibendrinimu ir holokausto atminties raidos Lietuvoje ypatybių atskleidimu. Disertacijoje, kurią sudaro trys skyriai, išsamiausias yra empirinei analizei skirtas trečiasis skyrius, kurio vertę gynimo metu pabrėžė tiek gynimo tarybos nariai, tiek ir oponentai. Abu oponentai pažymėjo novatorišką ir svariai argumentuotą autoriaus tezę apie tai, kad holokausto atminties raidą vėliau lėmę vaizdiniai lietuvių kolektyvinėje atmintyje ėmė formuotis jau nacių okupacijos, t. y. masinių žudynių eigos, laikotarpiu. Nors gynimo tarybos nariai pabrėžė disertacijos teorinę dalį esant pernelyg išplėstą ir nurodė kitas jos tobulinimo kryptis, bendru gynimo posėdyje dalyvavusių gynimo tarybos narių sprendimu Hektorui Vitkui buvo suteiktas humanitarinių mokslų istorijos krypties daktaro laipsnis.

KU HMF Istorijos katedros ir BRIAI informacija